

NORGES HØYESTERETT

Den 27. februar 2004 avsa Høyesterett dom i

HR-2004-00418-A, (sak nr. 2003/1503), straffesak, anke,

I.

Den offentlige påtalemyndighet

(statsadvokat Eirik Stolt-Nielsen)

mot

A

(advokat Arne Meltvedt)

II.

A

(advokat Arne Meltvedt)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(statsadvokat Eirik Stolt-Nielsen)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Matningsdal**: Saken gjelder straffutmålingen ved falsk anklage om drap, jf. straffeloven § 168 første straffalternativ.
- (2) I straffesak mot A og B for falsk anklage avsa Gulating lagmannsrett 7. november 2003 dom, som for A har slik domsslutning:
 - ”1. A, f. 00.00.1966, dømmes for forbrytelse mot strl. § 168 første str.alt til en straff av fengsel i 9 – ni – måneder, som særskilt dom i forhold til Gulating lagmannsretts dom 29. juni 2001, jfr. strl. § 64.”
- (3) Dommen er avsagt etter anke over Bergen tingretts dom av 27. februar 2003, hvor A for samme forhold ble dømt til fengsel i seks måneder.

- (4) Både påtalemyndigheten og A har anket til Høyesterett over lagmannsrettens straffutmåling, som er tillatt fremmet. A har også anket over lagmannsrettens lovanvendelse. Denne ankegrunnen er ikke tillatt fremmet.
- (5) Jeg er kommet til at påtalemyndighetens anke må tas til følge, og at straffen settes som påstått til fengsel i to år.
- (6) A er 37 år gammel. Han er ugift og uten forsørgelsesbyrde. A er i perioden 1982 til 2001 i alt straffedømt fem ganger. På 1990-tallet er han domfelt to ganger for narkotikaforbrytelser, mens siste dom av 29. juni 2001, som denne saken har sitt utspring i, gjelder overlagt drap hvor han ble dømt til fengsel i 18 år.
- (7) Sakens bakgrunn er at C søndag 20. juni 1999 ble drept i Gjervik i Lindås kommune. I juli 1999 ble A, B og D siktet for drapet. Saken mot D ble i august samme år henlagt som "intet straffbart forhold". Videre besluttet riksadvokaten i februar 2000 at saken mot B skulle henlegges på grunn av bevisets stilling. A ble ved Nordhordland herredsretts dom av 30. juni 2000 dømt til fengsel i 17 år for overlagt drap, medvirkning til falsk forklaring samt noen ytterligere forhold som jeg ikke går nærmere inn på.
- (8) Et sentralt spørsmål under etterforskningen, og under hovedforhandlingen for herredsretten, var om A hadde alibi for drapstidspunktet. Domfellelsen for medvirkning til falsk forklaring gjelder et forsøk fra A på å skaffe seg slikt alibi. Medvirkningen bestod i at han kort tid etter drapet instruerte D og B til uriktig å forklare at D omkring drapstidspunktet hadde kjørt B til drapssedet, og deretter returnert med ham til Åsane. Dette førte til at D den 5. juli 1999, som vitne, gav denne forklaringen til politiet, som han senere trakk tilbake. Denne tilbaketrekingen skjedde etter at D hadde blitt pågrepet og varetektsfengslet som siktet for drapet. For den falske forklaringen ble D ved Gulatings lagmannsretts dom av 10. november 2000 dømt til fengsel i 36 dager.
- (9) Etter herredsrettens dom ble privatetterforsker, nå politiinspektør, E engasjert. Han foretok en del avhør og rekonstruksjoner i saken. Overfor forsvareren og E uttalte A at han mente en nærmere bestemt person stod bak drapet – noe som ble brakt videre til Bergens Tidende som i et oppslag 19. desember 2000 hadde en artikkel om dette, men uten at den alternative gjerningsmannen ble navngitt. Da ankeforhandlingen på dette tidspunktet var nær forestående, henvendte en statsadvokat ved Hordaland statsadvokatembeter seg den 4. januar 2001 til As forsvarer og ba om at de opplysningene A mente å ha, ble konkretisert slik at de kunne bli gjenstand for etterforskning før ankeforhandlingen.
- (10) Av andre grunner ble ankeforhandlingen utsatt, og i brev av 19. og 23. april 2001 til As forsvarer minnet førstestatsadvokat Wangberg om saken. Etter dette gav A den 11. mai 2001 en omfattende politiforklaring hvor han forklarte at D hadde tilstått drapet overfor ham, og at D, sammen med B, drapskvelden hadde vært involvert i et narkotikaopplegg som omfattet befatning med heroin.
- (11) Dagen før ankeforhandlingen, søndag 20. mai 2001, hadde Bergensavisen et nytt stort oppslag om den angivelig, nye drapsmannen.

- (12) A gjentok anklagene under ankeforhandlingen 22. mai 2001, og etter begjæring fra aktor ble de protokollert. Heroinpartiet kunne, ifølge A, omfatte fra 1 til 200 gram. Under sin vitneforklaring uttalte B at det omfattet ca. 50 gram.
- (13) A ble på ny funnet skyldig i overlagt drap, og ved lagmannsrettens dom av 29. juni 2001 ble straffen satt til fengsel i 18 år.
- (14) Ved straffutmålingen bemerker jeg at det av allmennpreventive grunner må reageres strengt mot falsk anklage om forbrytelser. Dette har lovgiver markert ved å fastsette minstestrafen til fengsel i seks måneder, mens lengstestrafen er fengsel i åtte år. Etter min mening er det ikke grunn til å redusere straffen fordi den falske anklagen er fremsatt av en domfelt som på denne måten forsøkte selv å bli frifunnet. Selv om en tiltalt etter norsk rett ikke kan straffes for falsk forklaring om eget straffbart forhold, illustreres dette av at straffrihetsgrunnen i straffeloven § 167 første ledd etter sikker rettspraksis ikke fritar for straff for medvirkning til andres falske forklaring eller for falsk anklage eller ærekrenkelse.
- (15) Med hensyn til straffenivået foreligger det ikke tidligere høyesterettspraksis som gir særlig veiledning for denne saken. Straffutmålingen må imidlertid ta utgangspunkt i alvoret i den handlingen som beskyldningen gjelder. I lagmannsrettens dom av 29. juni 2001 er drapet beskrevet slik:
- ”Det legges til grunn at C må ha blitt lokket til å følge med tiltalte ned mot sjøen, nær stedet han senere ble funnet død. Her har tiltalte tildelt ham minst ett dødelig slag med en stein eller lignende gjenstand, samt når han var bevisstløs, avfyrt et hagleskudd hvor haglen har vært rettet inn i munnen på C, et såkalt kontaktskudd. Handlingen må beskrives som en ren avretting av C.”**
- (16) Lagmannsretten kom som nevnt til at dette drapet, sammenholdt med de øvrige forbrytelsene A ble dømt for, kvalifiserte for fengsel i 18 år. Når man i tillegg ser hen til den narkotikaforbrytelsen som D ble anklaget for, gjaldt med andre ord anklagen forbrytelser som samlet kvalifiserte for henimot lovens lengstestraff på fengsel i 21 år.
- (17) Anklagene førte rett nok ikke til at D
- (18) ble siktet for forholdene, men avisomtalen må ha vært belastende for ham. Dessuten måtte han møte i lagmannsretten to påfølgende dager og forsvare seg mot anklagene.
- (19) Ved straffutmålingen legger jeg betydelig vekt at man ikke står overfor noen impulshandling fra As side, men at det er tale om velregisserte, vedvarende og overlagte anklager mot D. Som nevnt var As første strategi å få D til å avgi falsk forklaring for på denne måten å skaffe seg alibi for drapstidspunktet. Da denne strategien mislyktes, klekket han etter domfellelsen ut en ny plan hvor D, i stedet for å være et nyttig vitne, fikk status som skyldig.
- (20) Det styrket anklagen at privatetterforsker E ble engasjert. E utarbeidet en omfattende rapport, og som privat engasjert sakkyndig gav han en omfattende forklaring under ankeforhandlingen. For å styrke anklagen mot D fikk A B til å bekrefte anklagen om narkotikaforbrytelse. Dette var særlig egnet til å gi anklagen tyngde fordi B selv ved sin forklaring risikerte å pådra seg en alvorlig tiltale for befatning med 50 gram heroin. Vi står således overfor et omfattende opplegg hvor A koordinerte sin egen anklage med en

anklage fra B, og hvor han ved sin opptreden har fått en privatetterforsker til å styrke sin egen troverdighet.

- (21) Ved å påvirke D til i 1999 å pådra seg straffansvar for falsk forklaring, hadde han bidratt til å svekke Ds troverdighet. På denne måten økte han risikoen for at D på ny kunne bli siktet for drapet.
- (22) Dette viser at vi står overfor en person som har utvist et fast forbrytersk forsett over lang tid, og som nærmest ikke vek tilbake for noe for å få overført mistanken til D for å redde seg selv. For denne handlingen mener jeg at straffenivået som utgangspunkt ville ha vært fengsel i om lag fire år dersom A ikke allerede hadde vært idømt fengsel i 18 år.
- (23) Da handlingen er begått før lagmannsrettens dom i drapssaken, har lagmannsretten anvendt straffeloven § 64. Dette er uriktig. I Rt. 2001 side 1606, som er fulgt opp i senere saker, senest i Høyesteretts dom av 25. februar 2004 i sak HR-2004-00395-A er det fastslått at domsavsigelsen i tingretten danner skjæringspunktet både ved fullstendig og begrenset anke. Men selv om straffeloven § 64 ikke kommer til anvendelse, kan det likevel ved straffutmålingen legges vekt på samlet soningstid for de to dommene. Hvilken vekt den tidligere dommen eventuelt skal ha, beror på lengden av den tidligere utmålte straff. Jeg er etter dette kommet til at straffen bør settes i samsvar med aktors påstand til fengsel i to år.
- (24) Under ankeforhandlingen har det blitt reist spørsmål om lagmannsretten i drapssaken ved straffutmålingen uriktig har lagt vekt på den falske anklagen. Jeg er enig med forsvareren i at dommen inneholder en formulering som isolert sett kunne tyde på dette. Men når det aktuelle avsnittet leses i sammenheng, forstår jeg lagmannsretten slik at den ved straffutmålingen har sett bort fra den falske anklagen.
- (25) Jeg stemmer for denne

D O M:

I lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 1, gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 2 – to – år. Henvisningen til straffeloven § 64 utgår.

- (26) Dommer **Stang Lund:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (27) Dommer **Oftedal Broch:** Likeså.
- (28) Dommer **Skoghøy:** Likeså.
- (29) Dommer **Dølva:** Likeså.
- (30) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 1, gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 2 – to – år. Henvisningen til straffeloven § 64 utgår.